

Galesiambu rekwa du takwaka Pol hayindén nyinga

God hafu wandéka dé Polyi

¹⁻² Wuni Pol Jisas Kraisna hundi hura yikwa du, wuni guniré ané hundi watawuni. Guni Galesiambu reta Jisas Kraisna hundi xékékwa du takwa, guniré wuni ané hundi we. Ané héfambu rekwa du wuniré wahambandi, ané jémba yawute. Jisas Krais nana yafa God wali bér wuniré wambéka wuni ané jémba ye. Jisas hanja hiyandéka God wandéka wambula raméndénka wuni déka ximbu hundi we. Jisas Kraisna jémba yakwa du nawulak wuni wali rendaka nani gunika we.

³ Nana yafa God akwi nana Néma Du Jisas Krais akwi guniré yikafre huruta nakélak huru mawuli hwembét, guni jémba rengute wuni Godré wa. ⁴ Krais dé nana yafa Godna hundi xékéta nana haraki saraki mawuli yakwanyinjoka dé hiya. Ané nukwa séfélak haraki saraki mawuli xékékwa du takwa di re. Nani di hurundan maki haraki saraki sémbut hurumbemboka, dé Krais dé hafu naniré yikafre hurunjoka dé hiya. ⁵ Wungi yandénka sarékéta, nani Godna ximbu harékétame, wungi re wungi re. Wu mwi hundi dé.

Kraisna hundi male xékétame.

⁶ Hanja God guniré dé waséke, Krais guniré yikafre hurundét guni dé wali jémba rengute, wungi re wungi re. Wasékendéka guni Godré bari hari guni yataka. Yatakata guni nak hundi xékéta

guni wa, “Wu yikafre hundi dé. Wun hundi xékéta huli mawuli hérae jémba reséketame.” Wungi wanguka wuni gunika saréka waréké. ⁷ Guni nak hundika guni wa, “Wu yikafre hundi dé. Wun hundi xékéta huli mawuli hérae jémba reséketame.” Wungi wanguka wuni wa, “Wungi yingafwe. Wun hundi xékéta, guni huli mawuli hérahafi yata jémba yamba resékekénguni. Yikafre hundi natafa male dé. Wun hundi wu Kraisa Jisasna hundi dé. Guni wun hundi male xékéta huli mawuli hérae jémba reséketanguni.” Wawun hundi wu mwi hundi dé. Du nawulak Kraisa jémba haraki hurunjoka di guniré nak maki hundi wa. Wata di gunika yéna yandaka guni wa, “Deka hundi wu mwi hundi wana?” Wungi sarékénguka guna mawuli jémba téhambwe.

⁸ Mé xéké. Hanja nani Kraisa hundi wakwa du nani déka hundi guniré wa, guni huli mawuli hérae jémba resékengute. Wambeka xékéngun hundi wu mwi hundi male dé. Nani némbuli nak hundi guniré wata angi wambet, “Ané nak hundi xékéta huli mawuli hérae jémba reséketanguni.” Wungi wata nani mwi hundi wahafi ye, nani Godna makambu haraki sémbut hurukwa du re, haraki hafwaré yitame. Godna ensel nak gayae, guni Kraisa hundi yatakataka huli mawuli hérae jémba resékengute nak hundi gunika wata, dé akwi Godna makambu haraki sémbut hurukwa du re haraki hafwaré yitandé. ⁹ Wun jooka némbuli wambula watame. Hanja Kraisa hundi nani guniré wa, guni huli mawuli hérae jémba resékengute. Wambeka xékéta guni wa, “Wu mwi hundi dé.” Wungi wanguka wuni wa, “Nak du yae, huli

mawuli hérae jémba resékengute nak hundi gunika wandét, dé wungi yata haraki saraki sémbut dé huru. Dé God wali yamba rekéndé. Dé haraki hafwaré yitandé.”

¹⁰ Wuni wun hundi wata wuni Godka wuni saréké. Ané héfambu rekwa duka sarékéhambawuni. God wunika yikafre mawuli yandéte wuni saréké. Ané héfambu rekwa du wunika yikafre mawuli yandate, sarékéhambawuni. Wuni ané héfambu rekwa du wunika yikafre mawuli yandate saréka, wuni Kraisna jémba yakwa du yamba rekéwuni.

Krais dé hafu dé Polré wa déka hundi hura yindéte

¹¹⁻¹² Wuna nyama bandi, guni mé xéké. Wawun yikafre hundi ané héfambu rekwa du wuniré wahambandi. Ané héfambu rekwa du nawulak wun hundika wuniré wakwehambandi. Jisas Krais dé hafu dé wuniré wun hundi wakwe.

¹³ Hanja huruwun sémbutka wandaka wundé xékéngu. Wuni Judana du reta Judana hambuk hundi xékéta némafwi hambuk yata Godna jémba yandé du takwaré wuni haraki huru. Haraki huruta wuni diré atéfék xiyasandanjoka wuni mawuli ya. Di Krais Jisasna hundi xékéndaka wuni hanja déka hundika hélék yata Judana hambuk hundika male mawuli yata wungi yawuka guni wundé xékéngu. ¹⁴ Nawulak Judana du wuna nyayikangu reta di akwi Judana hambuk hundi di jémba xéké. Wuna mandéka wandén hambuk hundi jémba xékénjoka némafwimbu mawuli yata

wuni wuna nyayikanguré sarékéngwanda wuni Judana hambuk hundi jémba male xéké. Xékéta Judana hambuk hundika wuni jémba xékélaki.

¹⁵ Wuni hanja wungi huruwuka God wuni wungi huruwumboka hélék dé ya. Hanja wuna ayiwa wuniré hérahafi yalén nukwambu God dé wuniré yikafre huruta dé wuniré waséke, wuni déka du reta déka jémba yawute. ¹⁶ Waséketaka hukémbu déka mawuli sarékémbu dé déka Nyanka wuniré wakwe. Wuni Jisas Kraisma hundi nak téfana du takwaré wawute, dé God déka nyanka wuniré wakwe. Wakwendéka xétaka wuni nak duka yihambawuni, Jisas Kraiska hundi bulénjoka. ¹⁷ Yihafi yata Jerusalemémbu rekwa Jisasna hundi tale hura yindé duka akwi yihambawuni. Wuni du rehafi afaké héfa Arebiaré wuni yi. Ye hukémbu wambula yae wuni Damaskusré yi. ¹⁸ Hukémbu héki hwari hufuk yindéka wun nukwa male wuni Jerusalemré wari. Pitaré xénjoka wuni Jerusalemré wari. Wara wuni dé wali nawula (15) nukwa wuni re. ¹⁹ Wun nukwa wuni nana Néma Du Jisasna bandi Jemsré xe wuni dé wali hundi bulé. Pita bér Jemsré male wuni xé. Kraisa Jisasna hundi hura yikwa du nakré xéhambawuni.

²⁰ Ané gunika hayiwun hundi wu mwi hundi dé. Yénataka hundi yingafwe. Godna makambu reta wuni guniré ané mwi hundi we. Guni ané hundi xéka xékélakitanguni. Héfambu rekwa du Jisas Kraisma hundi wuniré wahambandi.

²¹ Pita bér Jemsré xétaka Judiana héfa yatakataka wuni Siriana héfa Silisiana héfaré akwi wuni yi. ²² Wun nukwa di Judiana héfambu

reta Krai Jisasna hundi xéké kwa du takwa wuna saawiré xéhambandi. Xéhafi yata wunika xékélakihambandi. ²³ Di ané hundi male di xéké, “Hanja dé wun du nana du takwaré xiyae, dé nana Néma Du Krai Jisasna yikafre hundiré haraki hurunjoka dé mawuli ya. Némbuli Jisasna hundi jémba xékéta dé déka yikafre hundi we.” Wun hundi xékéta wungi male di wunika xékélaki. ²⁴ Wungi xékélakita di Godna ximbu haréké.

2

Krais Jisasna hundi hura yikwa du di Polka haraki hundi wahambandi

¹ Séfélak (14) héki hwari yindéka ani Barnabas wali Jerusalemré wambula wari. Warita ani Taitusré hérae hura yi. Taitus dé Grikna du dé. Hanja di Judana hambuk hundi xékéhafi yata déka séfi sékéhambandi, dé nak téfana du dé. ² Wuni wun nukwa Jerusalemré wari, God wuniré wun getéfaré waréwute wandéka. Wara wuni Krai Jisasna jémba yakwa du takwana néma du Pita, Jems, Jon, nawulak néma du akwi di wali wungi nani hundi bulé. Nani néma du male nani hundi bulé. Buléta wuni diré wuna jémbaka hundi wa. Judana hambuk hundi xékéhafi yakwa nak téfana du takwaka ye, diré Krai Jisasna hundi wata, wungi yawun jémbaka wuni wunde néma duré wa. Di wunika xékélakihafi yata, yawun jémbaka “Haraki dé” nandamboka, wuni diré wa. Di wunika xékélakita, yawun jémbaka “Yikafre dé,” nandate, wuni diré wa. ³ Wawuka di wuniré wa, “Wu yikafre jémba méni ya.” Wungi wata di wuni wali yandé du Taituska wahambandi. Dé nak téfana du

reta déka séfi sékéndan hundi xékéhafi yandénka, di déka séfi sékémbete wahambandi. Wahafi yata di séfi sékéndan hundi hanja wandan maki wahambandi, naniré.

⁴ Yéna yakwa du nawulak di wa, “Nani Kraiss Jisasna jémba yakwa du me.” Wungi wata yéna yata di remben geré wulaaye di naniré haraki hurunjoka di nana hundi xéké. Nani Kraiss Jisas wali natafa mawuli yata nani déka hundi xéké. Moses wandén hambuk hundika nani xékéhambame. Nani Moses wandén hambuk hundika xékémbet, nani yoombu gindan du maki retame. Nani yikafre mawuli yata baka jémba nani re. Wungi rembeka xékélakita di yéna yakwa du remben geré wulayi. Nani Moses wandén hambuk hundika jémba xékémbete mawuli yata di yéna yakwa du wulayi. Wulaaye di naniré wa, nani Moses wandén hambuk hundi xéka Taitusna séfi sékémbete. ⁵ Yéna yakwa du wungi wandaka nani deka hundi xékéhambame. Guni Galesiambu reta Kraiss Jisasna hundi xékékwa du takwa guna mawuli yike yakénguni, nani akwi deka hundi xékéhambame. Nani Taitusna séfi sékémbet, wafewana, guni guna mawulimbu angi watanguni? “Nani akwi Judana du takwa yingafwe. Nani Moses wandén hambuk hundi xékéta wandén maki hurumbet, wu yikafre wana?” Guni wungi sarékéta Kraissna hundi yatakataka hiyangumboka, nani yéna yakwa duna hundi xékéhambame. Guni Kraissna hundi male xékéta huli mawuli hérae jémba rengute, nani deka hundi xékéhambame.

⁶ Wun gembu rendé néma du di nak téfana du takwaré wawun hundi xékéta di nak hundi akwi wuniré wahambandi. Néma du, baka du akwi,

nani sékére me re, Godna makambu. Wungi reta wuni di néma du rendakaka sarékéhafi yata wuni diré wa. ⁷⁻⁹ Di néma du wuna hundi xéka di nak hundi akwi wuniré wahambandi. Di néma du Jems, Pita, Jon angi di xékélaki. God dé Pitaré wa, dé Kraisna hundi Judana du takwaka wandéte. Déré wungi wandén maki, God dé wunika wa, wuni Kraisna hundi nak téfana du takwaka wawute. Wungi xékélakita di Barnabaska akwi wunika akwi di angi wa, “Béni yikafre jémba male béni ya. Yambén maki, béni nak téfana du takwaka Kraisna hundi watambéni. Wu yikafre dé. Pita Judana du takwaka Kraisna hundi wandéka God déré yikafre hurundéka di séfélak Judana du takwa Kraisna hundi jémba xéké. Méni nak téfana du takwaka Kraisna hundi waméka God méniré yikafre hurundéka di nak téfana séfélak du takwa Kraisna hundi jémba xéké. God ménika dé yikafre mawuli hwe, wun jémba yaméte.” Wungi di wunde du wa. Wunde duka nani atéfék nani wa, “Di Jerusalemémbu reta Krais Jisasna hundi xékékwa du takwana néma du di.” Wungi nani dika wa. Wunde du Godna jémba yananka mawuli yata di Barnabaska akwi wunika akwi di tamba huru. Huruta di wa, “Judana du takwaka Kraisna hundi watame. Nawulak téfana du takwaka Kraisna hundi watambéni. ¹⁰ Ané huli hundi male béniré watame. Béni nak téfana du takwaka angi watambéni, ‘Guni jambangwe du takwaka sarékéta diré yikafre huruta diré hénoo yéwa akwi hwetanguni.’ Wungi wata jémba yatambéni.” Wungi wandaka wuni wun hundika mawuli yata wuni wungi huru.

Pol dé Pitaka haraki hundi wa

11-12 Hanja Pita Krai Jisasna jémba ye dé yikafre mawuli ya. Yata dé Antiokmbu reta Krai Jisasna hundi xéké kwa atéfék du wali dé hénoo sa. Dé Judana du dé, dé deka hambuk hundika sarékéhafi yata dé, Kraisna hundika sarékéta dé Kraisna du wali sa. Wungi sata dé jémba ya. Déka mawulimbu ané hundi wahambandé, “Judana hambuk hundi xékéta di Krai Jisasna jémba di ye, o nak téfana du di di Krai Jisasna jémba baka di ye?” Wungi sarékéhambandé. Sarékéhafi yata dé atéfék du wali hénoo sata dé jémba ya. Yandéka hukémbu di Judana du nawulak akwi Jerusalemémbu rekwa néma du Jems wali hundi bulétaka di Antiokré yi. Yindaka Pita diré xétaka roota dé déka mawulimbu dé angi wa, “Wuni nak téfana du wali hénoo sawut di Jems wali hundi bulétaka yandé du wuniré xétaka wuniré haraki hundi wandamboka, hélék wuni ye. Wafewana di wuniré xéta watandi? ‘Dé nak téfana du wali hénoo sata dé Judana hambuk hundika hu hwe. Nani Judana du Moses wandén hambuk hundika xékélake nak téfana du wali hénoo yamba sakéme, di Moses wandén hambuk hundi xékéhafi yata deka séfi sékéhambandi. Pita nak téfana du wali hénoo sandén, wu haraki saraki sémbut dé huru.’ Wungi wunika watandi, o yingi maki wana?” Di wungi wata déré haraki hundi wandamboka roo, dé Pita nak téfana du wali wambula hénoo sahambandé. Dé di wali rehafi yata dé haraki saraki sémbut dé huru. Hurundéka wuni Pol Antiokmbu séfé lak duna makambu téta Pitaré xétaka déré wuni haraki hundi wa. ¹³ Pita wungi yandéka di Antiokmbu rekwa Judana nawulak du di Krai

Jisasna hundi hanja xékéndé du di Pita yandén maki yata, di nak téfana du wali hénoo sahabandi. Barnabas akwi di hurundan maki wun haraki saraki sémbut huruta dé nak téfana du wali hénoo sahabandé. Hanja wun du atéfék deka mawulimbu di wa, “Nani Judana du nak téfana du wali hénoo sambet, wu yikafre dé.” Wungi wata di jémba xékélaki. Xékélakitaka hukémbu Judana duka roota di yéna yata di xékélakindan sémbut yataka. Yatakata di haraki saraki sémbut huru.

¹⁴ Wungi huruta di mwi hundi wali yikafre mawuli wali yatakataka haraki saraki sémbut hurundaka, wuni xétaka deka makambu téta wuni Pitaré haraki hundi we wuni wa, “Méni Judana du méni. Hanja Jisas Kraisna hundika wundé xékémé. Némbuli Moses wandén hambuk hundika xékéhambaméni. Xékéhafi ye méni nak téfana du maki méni re. Wungi yata méni jémba ya. Yata métaka méni némbuli nak maki sémbut méni huru? Méni wungi huruméka di nak téfana du takwa Moses wandén hambuk hundika xékéta Judana du takwa rendaka maki renjoka di saréké. Wu haraki dé. Yikafre sémbut yingafwe. Méni wungi huruméka hélék wuni ye.” Wungi wata wuni Pitaré haraki hundi wa.

Krais Jisaska jémba sarékéhafi yakwa du takwa Godna makambu yikafre du takwa yamba rekéndi

¹⁵ Nani nak téfana du yingafwe. Nana yafa ayiwa Judana du takwa rendaka nani akwi Judana du me re. Judana du nawulak di nak téfana du takwaka wa, “Di Moses wandén hambuk hundika xékéhafi yata Godna makambu haraki saraki sémbut hurukwa du takwa di re.” ¹⁶ Wungi

wandaka nani nak téfana du yingafwe, nani Judana du nani xékélaki. Du takwa Godna makambu yikafre sémbut hurukwa du takwa xakunjoka di Moses wandén hambuk hundika yamba sarékékéndi. Godna makambu yikafre sémbut hurukwa du takwa xakunjoka di Jisas Kraiska jémba sarékétandi. Wunka nani xékélaki. Nani Judana du Krai Jisasna hundi xékéta wungi nani xékélaki. Nani Krai Jisaska jémba sarékéta nana mawulimbu nani wa, “Krais dé nana haraki saraki mawuli huréhalékéndéka nani Godna makambu yikafre sémbut hurukwa du takwa nani re. Wu mwí hundi dé. Nani Moses wandén hambuk hundi jémba xékéta, wandén maki yata, wungi male yambet nani Godna makambu yikafre du takwa yamba rekéme.”

¹⁷ Nani Krai Jisasna hundi xékétaka nani xékélaki, nani Moses wandén hambuk hundika wambula xékéhafi yata nani Kraisna hundika jémba xékétame. Xékélakimbeka Moses wandén hambuk hundika xékéhafi yata nani nak téfana du takwa maki nani re. Wungi rembet wafewana du nawulak naniré xéta angi watandi? “Mé xé. Di Moses wandén hambuk hundi jémba xékéhafi yata haraki saraki sémbut di huru. Hurundaka dé deka néma du Jisas diré dé wakwe, haraki saraki sémbut hurundate.” Wungi wandat di yénataka hundi male watandi. Nana néma du Jisas Krai yikafre sémbut male dé nanika wakwe. ¹⁸ Hanja wuni wa, “Wuni Moses wandén hambuk hundi xékéta, wandén maki yata, wuni yikafre mawuli hérae Godna makambu yikafre sémbut hurukwa du retawuni.” Wungi wataka hukémbu wuni

xékélaki. Wuni Moses wandén hambuk hundika xékéta, wandén maki yata, yikafre mawuli yamba hérakéwuni. Wungi xékélakita wuni yikafre mawuli héranjoka wuni Judana sémbut wuni yataka. Yatakataka yikafre mawuli héranjoka wuni Krai Jisasna hundi xéké. Xékéta wuni Moses wandén hambuk hundika wambula yamba xékékéwuni. Wuni Krai Jisasna hundika hu hweta Moses wandén hambuk hundika wambula xékéta, wuni haraki saraki sémbut hurukwa du retawuni. ¹⁹ Moses wandén hambuk hundika saréka hanja wundé xékélakiwu, wun hambuk hundika jémba xékéta Godna makambu jémba rehafi yata hiyandé du maki retewukaka. Xékélakita Godna makambu yikafre sémbut hurukwa du renjoka némafwimbu mawuli yata, wuni Judana sémbut yatakataka wuni Krai Jisasna hundi wuni xéké. Xékéta wuni huli mawuli hérae Godna yambumbu wuni yi. Yita wuni déka saréké. ²⁰ Hanja Kraisé xiyae di mimbu hateka. Xiyae mimbu hatekandaka dé hiya. Hiyandéka wuni déka jémba sarékéta wuni dé wali mimbu ani sékére hiya. Hiyae ané héfambu reta wuni haraki saraki mawuli xékéhambawuni. Haraki saraki mawuli yatakataka wuni huli mawuli héra, Kraismbu. Hérawuka Krai wuna mawulimbu dé té. Téndéka wuni Godna nyan Kraiska sarékéta wuni jémba re. Godna nyan wunika némafwimbu mawuli yata wuniré yikafre hurunjoka dé hiya. Hiyandéka wuni déka hundi jémba xékéta déka hundika “Mwi hundi dé” naata jémba wuni re. ²¹ Wuni Godna makambu yikafre sémbut hurukwa du renjoka mawuli yata, wuni Moses wandén hambuk hundika yamba sarékékéwuni. Wuni Moses wandén hambuk

hundika xékéta Godna makambu yikafre sémbut hurukwa du rewut, Kraisa hiyae dé wuniré yikafre hurunjoka hurufatikétandé. Kraisa Jisas hiyae wuniré yikafre hurundéka wuni Godna makambu yikafre sémbut hurukwa du wuni xaku. Wuni Godna makambu yikafre sémbut hurukwa du retewukaka sarékéta, wuni God wuniré hwendén du Kraisa Jisaska yamba hu hwekéwuni.

3

Nani Moses wandén hambuk hundi xékétame o Kraisa Jisaska jémba sarékétame?

¹ Guni Galesiambu rekwa du takwa, guni wangété guni ya. Tale nani Jisas Kraiska guniré wakwembeka guni wundé xéngu. Xétaka wundé xékélakingu, mimbu hiyandénka. Wunka xékélake, yingi maki di du nawulak yéna yandaka guni deka hundi xéka guni wangété ye? ² Guniré ané hundi male wakwexékétawuni. Guni méta yanguka dé God déka Hamwinya gunika hwe? Moses wandén hambuk hundika xékéta wandén maki guni huru, o Kraisa Jisaska jémba sarékéta guni déka hundika guni “Mwi hundi dé” guni na? Guni Kraisa Jisaska guni jémba sarékénguka God déka Hamwinya dé hwe gunika. Wungi guni xékélaki. ³ Xékélakita métaka guni némbuli wangété ye? Tale Godna Hamwinya guniré yikafre hurundéka guni Kraisa Jisasna hundi xéka guni déka du takwa xaku. Métaka guni némbuli nak mawuli héraata guni Moses wandén hambuk hundika guni angi wa? “Nani hafu hambuk yata wun hambuk hundi jémba xékéta wandén maki huruta Godna du takwa retame.” Wungi wata guni wangété guni

ye. ⁴ Guni Krajs Jisasma hundi jémba xékénguka Jisasma mama guniré haraki hurundaka guni séfélak xakéngali héra. Hanja hérangun xakéngali baka guni héra wana, o yingi maki wana? Wuni angi wuni we, baka hérahambanguni.

⁵ Guniré wambula wakwexékétawuni. Guni Moses wandén hambuk hundi xékénguka God déka Hamwinya gunika hweta dé hanja xéhafi yangun hambuk jémba akwi guna makambu dé ya, o guni Krajs Jisaska jémba sarékéta déka hundika “Mwi hundi dé” nanguka dé God wungi huru? Guni xékélaki. Wun Krajs Jisaska guni jémba sarékéta déka hundika “Mwi hundi dé” nanguka, dé God déka Hamwinya gunika hweta dé hanja xéhafi yangun hambuk jémba ya, guna makambu.

⁶ Mé xéké. Guni Godka jémba sarékénguka dé guniré yikafre huru. Guniré hurundén maki hanja dé Abrahamré yikafre huru. Abrahamka Godna nyingambu angi dé wa: Abraham Godka jémba sarékéta déka hundika “Mwi hundi dé” nandéka God dé déka “Yikafre sémbut hurukwa du” dé na. Godna nyingambu wungi dé we

⁷ Guni némbuli déka hundika mé jémba saréké. Judana du takwa nawulak di wa, “Abraham nana mandéka rendéka nani Judana du takwa Abrahamna hémémbu nani re,.” Wungi wata di hurundén maki huruhambandi. Huruhafi ye di Godka jémba sarékéhambandi. Nani hafu nani Abrahamna mandéka maki me re. Nani Abraham hurundén maki Godka jémba sarékémbeka wuni wun hundi wuni we.

⁸ Hanja hanja God xékélake dé wa, “Hukémbu du takwa nawulak Judana du takwa rehafi yata,

nak téfana du takwa reta, wunika jémba sarékéta watandi, ‘Wun God dé naniré yikafre huru. Wu mwi hundi dé.’ Wungi wata di wuna makambu yikafre sémbut hurukwa du takwa retandi.” Wungi God wata dika xékélakindéka dé Godna nyingambu angi dé wa: God dé Abrahamré wa, “Wuni ménimbu atéfék téfana du takwaré yikafre hurutawuni.” Godna nyingambu wungi dé wa. ⁹ Wun hundika sarékéta nani xékélaki. Abraham Godka jémba sarékéta déka hundika “Mwi hundi dé” nandéka dé God déré yikafre huru. Abrahamré yikafre hurundén maki, déka jémba sarékéta déka hundika “Mwi hundi dé” nandat, diré akwi God yikafre hurutandé. Wunka nani xékélaki.

¹⁰ Du takwa nak maki sémbut hurundat, God diré yikafre yamba hurukéndé. Hanja Moses wandén hambuk hundika ané hundi du nak dé hayi Godna nyingambu: Wun hambuk hundi atéfék, déka nyingambu rekwa hundika jémba xékéhafi yata, wandén maki huruhafi yakwa du takwa diré haraki hurutandé. God wali yamba rekéndi. Wungi hayindéka nani xékélaki. Du takwa nawulak deka mawulimbu di wa, “Nani wun hambuk hundi atéfék jémba xékémbet, God naniré yikafre hurundét nani jémba reséketame, dé wali.” Wungi wata di xékélakihambandi. Di yikama hambuk hundi nak xékéhafi yata di God wali yamba rekéndi. ¹¹ Hanja du nak dé hundi nak Godna nyingambu angi hayi: Godka jémba sarékéta déka hundika “Mwi hundi dé” naakwa du takwa di dé wali wungi re wungi re jémba reséketandi. God wunde du takwaré watandé, “Yikafre sémbut hu-

rukwa du takwa di wunika jémba sarékéta wuna hundika ‘Mwi hundi dé’ naata di jémba retandi, wungi re wungi re.” Wungi wandét du takwa God wali wungi re wungi re jémba reséketandi. Wun hundi hanja hayindénka angi nani xékélaki. Atéfék du takwa Moses wandén hambuk hundika xékéta, di Godna makambu yikafre sémbut hurukwa du takwa yamba rekéndi. Moses wandén hambuk hundi xékétaka yindaka yambu, wu Godka yindaka yambu yingafwe. Wungi nani xékélaki.

¹² Yambu yéték bér re. Natafa yambuka ané hundi dé re Godna nyingambu: Du takwa wun hambuk hundi jémba xéka God wandén maki male hurutandi. Hura di God wali wungi re wungi re reséketandi. Wun hundi natafa yambuka dé wa. Nani wun yambumbu ye nani hambuk hérae, Godka jémba yamba sarékékéme. ¹³ Nani wun yambumbu yinjoka nani hurufatiké. Hurufatikémbeka, God nanika hu hweta hurumben haraki saraki sémbut naniré hasa hwendét, sékérékétandé. Krai nak yambu dé naniré wakwe. Krai nanika hiyae dé naniré héra, God nanika hu hwehafi yata hurumben haraki saraki sémbut naniré hasa hwehafi yandéte. Krai naniré yikafre hurundéka God dé hurumben haraki saraki sémbut hasa hweta wandéka di déré xiyae mimbu hateka. Déré xiyae mimbu hatekandanka sarékéta dé hukémbu God nanika hu hwehafi yata, hurumben haraki saraki sémbut naniré hasa yamba hwekéndé. Wun jooka hanja du nak Godna nyingambu ané hundi dé hayi: Mimbu hiyandé duka God dé hu hwe.

¹⁴ Wun hundi xékéta nani xékélaki. Krai Jisas

mimbu hiyandéka God Abrahamré wandén hundi mwi hundi dé ya. Hanja God dé Abrahamré ané hundi wa, “Wuni méniré yikafre hurutawuni.” Wungi wandéka Krai Jisas du takwaré yikafre hurunjoka mimbu hiyandéka wun hundi mwi hundi dé ya. Krai Jisas dé nak téfana du takwaka akwi dé hiya. Judana du takwaka akwi dé hiya. Nani déka jémba sarékéta déka hundika “Mwi hundi dé” nambet, God hanja wandén maki naniré yikafre hurundéte nanika dé hiya. Nani Krai Jisaska jémba sarékéta déka hundika “Mwi hundi dé” nambet, God déka Hamwinya hwendét dé nanika huli mawuli hwetandé.

Moses wandén hambuk hundi Godna mwi hundiré yamba sarékéngwandékéndé

¹⁵ Wuna nyama bandi, mé xéké. Guni wun hundika jémba xékélakingute, tale wuni ané héfambu reta yandaka jémbaka hundi nawulak watawuni. Du yéték jémba nak yanjoka mwi hundi gimbét nak du yae bérka hundika “Yingafwe” yamba nakéndé. Yandét nak dé yae bérka hundika hundi nawulak akwi wakéndé, bér mwi hundi gimbénka. Bérka hundi reséketandé. Wungi nani ané héfambu rekwa du huru. Bérka mwi hundi resékendét, nani jémba xékélakitame. Godna mwi hundi reséketandé, wungi re wungi re.

¹⁶ Némbuli Godka mé saréké. Hanja God ané mwi hundi dé Abrahamré wa. “Wuni méniré akwi, ména mandékaré akwi yikafre hurutawuni.” Wungi wandénka guni mé saréké. Dé séfélak mandékaka wahambandé. Dé natafa mandékaka dé wa. Wun hundi wata dé séfélak duka sarékéhambandé. Wungi wata dé natafa

duka male dé saréké. Wun hundi wata dé Krajs Jisaska dé saréké.

¹⁷ Némbuli wun jooka nawulak akwi watawuni. Mé xéké. Hanja hanja God dé Abrahamré angi wa, “Méni wunika jémba sarékéta wuna hundika ‘Mwi hundi dé’ namét, wuni méniré akwi, ména mandékaré akwi yikafre hurutawuni. Wu mwi hundi wuni wa.” Wungi wataka séfélak héki hwari (430) yindéka dé Moseska hambuk hundi nawulak hwe. Hukémbu wandén hundi tale wandén hundiré sarékéngwandéhambandé. Tale wandén hundi reséketandé. ¹⁸ Nani wun hambuk hundi jémba xékémbet God naniré yikafre hurundét nani wungi re wungi re jémba resékembet, nani Abraham yandén maki yamba yakéme. Nani Godka jémba sarékéta nani watame, “God wandén maki naniré yikafre hurutandé.” Wungi wata nani xékélakitame. Nani Abraham hurundén maki nani huru, dé Godka jémba sarékéta wandén mwi hundi dé xéké.

¹⁹ Hanja God dé Abrahamré wa, “Wuni méniré akwi, ména mandékaré akwi yikafre hurutawuni.” Wungi wataka hukémbu dé Mosesré hambuk hundi wa, Judana du takwa wandén maki yandate. Méta jooka sarékéta dé Mosesré wun hambuk hundi wa? Némbuli guniré watawuni wun jooka. Atéfék du takwa hurundan haraki saraki sémbutka xékélakindate dé wun hambuk hundi wa, dika. Wun hambuk hundi wungi re wungi re resékendéte wahambandé. Krajs yandét wun hambuk hundi hényindéte dé wa. Abrahamna mandéka Jisas Krajs yatendéka nukwa wun hambuk hundi hényindéte dé God hanja wa. Wandéka hukémbu Jisas Krajs dé ya. God Abrahamré

wandén maki, God Abrahamna mandéka Jisas Kraistré dé yikafre huru. Wungi huruta dé atéfék du takwaré yikafre huru. Hurundénka, némbuli nani Moses wandén hambuk hundika yamba xékékéme. Nak hundi akwi mé xéké. God wun hambuk hundi wata dé héfambu rekwa duré wahambandé. God wun hambuk hundi wata déka enselré wandéka di Mosesré wun hundi wa. Wandaka dé Moses héfambu rekwa du takwaré wun hundi wa. Wungi wata dé nyéndékmbu rekwa du dé re. God hundi wandéka héfambu rekwa du takwa rendaka Moses deka nyéndékmbu dé re. Wungi reta dé diré wun hundi wa. ²⁰ God Abrahamré wandén nukwa dé nak maki yambumbu dé wa. Wata nak duré wahambandé, Abrahamré déka hundi wandéte. Dé hafu dé Abrahamré wa. Wungi wandéka Abraham hafu dé xéké. God wungi wandén hundi Mosesré wandén hundiré dé sarékéngwandé.

Atéfék du takwa hurundan haraki saraki sémbutka xékélakindate God wun hambuk hundi dé wa

²¹ Mé saréké. God Mosesré wandén hambuk hundi wun nak yambumbu dé naniré wakwe wana? God Abrahamré wandén hundi wun nak yambumbu dé naniré wakwe? Wu yingafwe. Hambuk hundi jémba xéka di Godna makambu yikafre sémbut hurukwa du takwa rendate dé hambuk hundi wa. Du takwa wun hambuk hundi xéka déka makambu yikafre sémbut hurukwa du takwa renjoka di hurufatiké. God wungi hambuk hundi wahambandé. ²² Nani Godna nyingambu xéta nani xékélaki. Atéfék du takwa haraki sémbut hurukwa du takwa di. Haraki saraki sémbut nana mawulimbu dé té. Wungi xékélakita nani ané

joo akwi nani xékélaki. Nani Jisas Kraiska jémba sarékéta déka hundika “Mwi hundi dé” naata huli mawuli hérae God wali jémba reséketame. Jisas Kraistré hérambete wun huli mawulika God hanja dé Abrahamré wa, “Wuni méniré, ména mandékaré akwi yikafre hurutawuni.”

²³ Hanja Kraisa ané héfaré yahafi yandén nukwa Moses wandén hambuk hundika nani xéké. Xéka nani séndé gembu rekwa du takwa maki nani re. Kraisa Jisas yae naniré yikafre hurundét nani déka jémba sarékéta, jémba retembeka nukwaka haxéta, nani wun nukwa séndé gembu rekwa du takwa maki nani re.

²⁴ Nak jooka mé saréké. Hanja Moses wandén hambuk hundi nanika dé Godna jémba nawulak wakwe. Moses wandén hambuk hundi dé nanika wakwekwa du maki dé. Nani wun hundina ekombu nani re. Nani wun hambuk hundi xékémbeka nana mawuli hambuk dé ya. Yandéka Kraisa Jisas yatendéka nukwaka nani haxé. Dé yandét nani déka jémba sarékéta huli mawuli hérae Godna makambu yikafre sémbut hurukwa du takwa renjoka nani déka haxé. ²⁵ Némbuli Kraisa Jisas yandéka nani déka jémba sarékéta déka hundika “Mwi hundi dé” naata nani démbu huli mawuli nani héra. Némbuli nani Moses wandén hambuk hundika yamba xékékéme. Xékéhafi yata némbuli nani wun hundina ekombu rehafi yata, nani baka jémba nani re.

Nani Kraisa Jisaska jémba sarékéta Godna nyangwal nani re

²⁶ Guni Kraisa Jisaska jémba sarékéta déka hundika “Mwi hundi dé” nae guni atéfék Godna nyangwal guni re. ²⁷ Wungi reta guni Kraisa

ximbu guré naande Kraisa wali natafa mawuli yakwa du takwa, guni huli mawuli guni héra. Héringuka dé nukwa wur maki dé Kraisa guniré samétaka. ²⁸ Wungi saméndéka guni Kraisa Jisas wali natafa mawuli hérae guni natafa hémémbu male guni re. Reta angi wakénguni, “Nani nawulak nani Judana du takwa me. Nani nawulak nak téfana du takwa me. Nani nawulak nak duna hundi xékéta deka jémba yakwa du takwa me. Nani nawulak nana mawuli yambekangalambu rekwa du takwa me. Nani nawulak du me. Nani nawulak takwa me.” Wungi wakénguni, guni atéfék Kraisa Jisas wali natafa mawuli hérae guni re. Guni angi watanguni, “Nani atéfék Kraisa Jisasna du takwa me re. Reta nani natafa hémémbu male nani re. Nak maki nak maki mawuli yahafi yata hafu hafu rehambame.” ²⁹ Wungi wata ané hundi akwi mé xéké. Kraisa Abrahamna hémémbu dé xaku. Abraham Godka dé jémba saréké. Guni Kraiska jémba sarékéta Kraisna du takwa guni re. Reta guni Godka Abraham wali jémba saréka Abrahamna hémémbu guni re. Renguka, God guniré akwi yikafre hurutandé, hanja Abrahamré wataka déré yikafre hurundén maki.

4

Hanja yoombu gindan du maki re némbuli Godna nyangwal nani re

¹ Hundi nawulak akwi watawuni, God guniré akwi yikafre hurutendékaka. Guni jémba xékélakingute wuni we. Yafa nak hiyanjoka hwaata, déka yikama nyanré déka jondu atéfék hérandéte wataka, hiyandét wayika yikama nyan

re wun nyan wun jondu bari yamba hérakéndé. Hérhafí yandét néma du nak déré hura téta déka jémba hatitandé. Hatindét wun nyan néma duna hundi xékéta yoombu gindan du maki retandé. Reta déka yafa hwendén jonduka yamba hérakéndé. ² Yikama nyan rendén nukwa néma du nak déka jondu déka akwi jémba hatitandé. Hukémbu, déka yafa hanja wandén nukwa, wun dunya némafwi ye déka yafana jondu hérae wun jonduka hatitandé.

³ Hanja nani Godna nyangwal rehafi yata nani yikama nyan maki nani re. Reta nani ané héfambu rekwa duna hambuk hundi jémba xékéta nani yoombu gindan du maki nani re. ⁴ Wungi rembeka God déka mawulimbu wandén nukwa wandéka déka nyan Krai Jisas dé gaya. Gayandéka takwa hési lé déré héra. Lé Judana takwa reta déré héraléka dé Judana du dé re. Judana du reta dé atéfék Juda wun nukwa yandan maki, dé Moses wandén hambuk hundika xéké. ⁵ Dé naniré yikafre hurunjoka dé gaya. Nani Moses wandén hambuk hundika xékéhafi yata nani yoombu gindan du maki rehafi yata jémba reta Godna nyangwal rembete, dé gaya.

⁶ Némbuli guni Godna nyangwal guni re. Nani atéfék Godna nyangwal nani re. Rembeka God wandéka déka nyanéna Hamwinya nana mawulimbu wulaaye dé nana mawulimbu té. Téta naniré yikafre hurundéka nani Godka xékélakita nani déré wa, “Nana yafa.” Wungi wata nani jémba wa. ⁷ Godna nyanéna Hamwinya nana mawulimbu wungi téndéka Nani Moses wandén hambuk hundika xékéhafi yata nani yoombu

gindan du maki rehambame. Némbuli nani Godna nyangwal reta nani jémba re. Hanja God déka nyangwalka wun jondu hwenjoka wandéka nani déka nyangwal reta déka yikafre jondu atéfék hératame.

Pol Galesiaka dé saréka waréké

⁸ Hanja guni Godka xékélakihembanguni. Xékélakihafi yata guni wangété reta guni nak maki nak maki yénataka godka wa. Wun yénataka god Néma Du God yingafwe. Dika wata dika male guni saréké. ⁹ Némbuli guni Godka guni xékélaki. Xékélakinguka dé God gunika dé xékélaki. Wu néma joo dé. God gunika xékélakindéka métaka guni déka hu hweta guni hanja reta wangun jonduka wambula wanjoka guni mawuli ya? Métaka guni wambula mawuli ye wun jonduka? Wun jondu guniré hambuk yamba hwekéndi. Guniré yikafre huruhafi yakwa jondu di. Guni dika wambula wanjoka mawuli yata haraki sémbut guni huru. ¹⁰ Gunika wuni saré waréké. Guni Judana baka hwa nukwaka sarékéta guni nukwa, huli bafu, héki hwari, wun nukwaka nawulak guni wa, “Wun némafwi nukwa dé. Wun nukwa nani Moses wandén hambuk hundi xékéta baka hwatame. Wungi hwata nani Godna makambu yikafre sémbut hurukwa du takwa retame.” Wungi wanguka guna mawulimbu wangété guni ye guni hanja hurungun maki wambula yata guni yikafre sémbut huruhembanguni. ¹¹ Huruhafi yanguka wuni roota wuni wa, “Galesia wali reta Godna jémba yata déka hundi wuni wa. Wafewana Galesia bari yike yatandi, wun hundika? Yawun jémba baka yitandé wana?”

12-13 Guni Galesiambu reta Kraisi Jisasna hundi xékékwa du takwa, guniré wuni we. Wuni Godka jémbe sarékéta jémbe rewuka maki rengute mawuli yata, guniré wuni we. Hanja guni Moses wandén hambuk hundika xékéhafi yangun maki, wuni Moses wandén hambuk hundika némbuli xékéhambawuni. Xékéhafi yata wuni jémbe re. Guni wungi rengute mawuli yata gunika wuni we. Guni wundé xékélakingu. Hanja tale yae némafwi bar hiyae wuni guni wali re. Reta wuni guniré Kraisi Jisasna hundi wa. Wawuka guni wuniré haraki huruhambanguni. ¹⁴ Bar hiyae wuni guni wali rewuka guni wunika hu hwehambanguni. Guni wunika wendé nahambanguni. Guni wunika mawuli yata guni wuniré yikafre huru. Godna ensel nakré yikafre hurutenguka maki, guni wuniré yikafre huru. Guni Kraisi Jisasré yikafre hurutenguka maki, guni wuniré yikafre huru. ¹⁵ Wun nukwa guni wunika akwi wuna hundika akwi guni mawuli ya. Wuni mwi hundi wuni we. Wun nukwa guni wuniré wambula yikafre hurunjoka guni némafwimbu mawuli ya. Wun nukwa guni wunika yikafre joo male hwenjoka guni mawuli ya. Yata guni guna dama hwe wunika yikafre hurunjoka guni mawuli ya. Guni guna dama wuniré hwenjoka guni hurufatiké. ¹⁶ Némbuli guni wunika hélék guni ye. Wuni guniré mwi hundi hambukmbu wawuka némbuli guni wuna hundika hélék yanguka wuni guna mama wuni re. Wungi wuni saréké.

¹⁷ Mé xéké. Du nawulak di guniré wa, “Guni Moses wandén hambuk hundi xékéta yikafre sémbut hurukwa du takwa retanguni.” Wungi

wata di guna ximbu haréké. Harékéta di yéna yata di gunika hunjali. Guni wuna hundi xékéhafi yata deka hundika némafwimbu mawuli yangute, di gunika hunjali. ¹⁸ Di guna ximbu wungi harékéta di guniré yikafre hurunjoka sarékéndat, wu yikafre dé. Di guna ximbu harékénjoka mawuli yata, wuni guni wali rewun nukwa, wuni afakémbu rewuka nukwa akwi, guna ximbu harékéndat, wu yikafre dé. Wuni guni wali rewun nukwa male guna ximbu harékéndat, wu haraki dé.

¹⁹ Guni wuna hundi xéka wuna nyangwal maki rekwa du takwa, gunika wuni saré waréké. Gunika saréka wuni gunika némafwimbu mawuli wuni ye. Nyan héranjoka hangéli héraakwa takwa nyan bari héranjoka némafwimbu mawuli yaléka maki, guni akwi Krai Jisas wali natafa mawuli bari hérae rengute wuni némafwimbu mawuli ye. Gunika sarékéta wuni némafwi xak wuni héra, wuna mawulimbu. ²⁰ Gunika sarékéta wuni némbuli guni wali renjoka wuni némafwimbu mawuli ye. Guna saawi xéta guni wali hundi bulénjoka wuni mawuli ye. Nyingambu guniré hambukmbu wanjoka hélék wuni ye. Méta hundi wawut guna mawuli yikafre yatandé? Yike wuni ye.

Hagar bér Seraka Pol dé sataku hundi wa

²¹ Guni nawulak guni wa, “Nani Moses wandén hambuk hundika xékéta, Godna makambu yikafre sémbut hurukwa du takwa retame.” Wungi wakwa du takwa guni Moses wandén hambuk hundika yike guni ye. Guni jémba xékélakingute hundi nawulak akwi watawuni.

22 Mé xéké. Godna nyingambu hundi angi dé wa, Abrahamka. Dé nyan yéték dé héra. Nyan nak déka jémba yakwa takwa lé héra, léka xi Hagar lé. Lé yoombu gindan takwa maki reta lé Abrahamka jémba ya. Nyan nak déka tali takwa lé héra, léka xi Sera lé. Lé yoombu gindan takwa maki rehambalé. Lé baka jémba lé re.

23 Abrahamka jémba yakwa takwa lé ané héfambu rekwa takwa maki lé nyan nak héra. Déka xi Ismeal dé. Abrahamna tali takwa Sera nyan hérahafi baka lé hwa. Hwaléka God léré mwi hundi wandén maki hukémbu lé nyan nak héra. Déka xi Aisak dé.

24 Wumbére takwana hundi wu sataku hundi dé. Wumbére takwana mo hundi angi dé, wumbére takwa bér Godna hambuk hundi yétékéka dé wa. Hagar lé Mosesré God wandén hundi maki lé. Moses Sainai némbumbu rendéka God déré wun hambuk hundi dé wa. Wun hambuk hundi xékéka du takwa di wun hambuk hundina nyangwal maki di. Hagar lé yoombu gindaka baka jémba yakwa takwa lé. Hagar héralén nyangwal di akwi yoombu gindaka baka jémba yakwa du takwa di. Mosesré God wandén hambuk hundina nyangwal di atéfék yoombu gindaka nak duka jémba yakwa du takwa maki di.

25 Wuni Hagarka wata, wuni Sainai némbuka akwi wuni we. Wun némbu Arebiana héfambu dé té. Ané nukwa tékwa getéfa Jerusalemka akwi wuni we. Jerusalem wun atéfék Judana du takwana motéfa dé. Wunde du takwaka di Moses wandén hambuk hundika di jémba xéké. Xéka di yoombu gindaka baka jémba yakwa du takwa maki di re.

26 Wuni Seraka wata, wuni nak getéfaka wuni

wa. Wun getéfa Jerusalem maki dé. Wun Godna anwarmbu rekwa getéfa dé. Nani Krajs Jisasna hundika xékékwa du takwa wu nana getéfa dé. Nani Moses wandén hambuk hundika xékéhafi yata nani yoombu gindan du takwa maki rehafi yata nani jémba re.

²⁷ Hanja du nak dé ané sataku hundi Godna nyingambu hayi:

Nyéni nyan téhafi yalé takwa, nyéni mawuli sawuli yatanyéni.

Nyéni nyan hérahafi yalé takwa, yikafre mawuli yata mawuli sawuli yatanyéni.

Nyéna du nyéniré nawula nukwa yatakataka hési takwaré hérandét nyéni duke takwa reta nyéni yamba rookényéni.

Hukémbu nyéna mandékangu séfélak retandi. Reta nyéna mandéka du wali rekwa takwana mandékanguré sarékéngwandétandi.

²⁸ Krajs Jisasna hundi xékékwa du takwa, mé xéké. Hanja God Abrahamré dé wa, “Méni nyan nak hérataméni. Wu mwi hundi dé.” Wungi wandéka Abrahamna takwa Sera lé Aisakré héra. Nanika akwi God mwi hundi dé wa. Wandéka nani Aisak maki nani re. ²⁹ Hagar, lé makandu nyan nak héra. Godna Hamwinya léré hundi wahafi yandéka lé ané héfambu rekwa takwa hérandaka maki lé nyan héra. Abrahamna tali takwa Sera hukémbu lé nyan nak héra. Godna Hamwinya léré hundi waséketaka, “Wu mwi hundi dé” nandéka, lé ané héfambu rekwa takwa hérandaka maki lé nyan héra. Héraléka hukémbu dé makandu nyan Ismeal déka bandi Aisakré haraki huru. Hurundén maki, némbuli di nana mama

naniré di haraki huru. Nana mama di wa, “Di Moses wandén hambuk hundika xékédate nani mawuli ye.” Wungi wata di naniré haraki huru.

³⁰ Hagar léka nyanka, Godna nyingambu ané hundi angi dé wa: God dé Abrahamré wa, “Ména tali takwana nyan Aisak wamén jondu hukémbu hératandé. Yoombu gindan jémba yalé takwana nyan Ismeal wamén jondu nawulak yamba hérakéndé. Dé wun jondu hérandémboka, méni wamét yoombu gindan jémba yalé takwa léka nyan wali, méniré yatakataka yitambér.” Wungi dé God wa Abrahamré.

³¹ Wuna nyama bandi, mé saréké. Nani yoombu gindan takwana nyan maki yingafwe. Nani yoombu gihafi yandan takwana nyan maki me re. Reta nani Krajs Jisaska jémba sarékéta jémba nani re.

5

Nani yoombu gindan du takwa maki rehafi yata jémba retame

¹ Wungi reta, nani huli mawuli hérae jémba resékembete Krajs Jisas naniré yikafre hurundénka sarékéta, guni baka jémba male retanguni. Reta guni hambuk yata Moses wandén hambuk hundika yamba xékékénguni. Xékéhafi yata guni yoombu gindan du takwa maki wambula yamba rekénguni.

² Guni mé xéké. Wuni Pol guniré wawut, guni mé xéké. Guni Godna makambu yikafre sémbut hurukwa du renjoka mawuli yata wangut, Judana du guna séfi sékéndat, guni Moses wandén hambuk hundika xékétanguni. Wungi xékéta guni

Krais Jisasna hundika guni hu hwe. Wungi hu hwengut Krais Jisas guniré yikafre yamba hurukéndé. ³ Guni ané hundi jémba xékélakingute wuni mawuli ye. Mawuli yata wuni guniré wambula we. Guni Godna makambu yikafre sémbut hurukwa du renjoka mawuli yata, Moses wandén hambuk hundi nawulak xéka wangut, di guna séfi sékéndat, guni Moses wandén hambuk hundi atéfék xékétanguni. ⁴ Guni nawulak Godna makambu yikafre sémbut hurukwa du renjoka Moses wandén hambuk hundi xéka guni Krais Jisasré guni yataka. Dé wali natafa mawuli hérahafi yata guni nak mawuli sarékéta guni re. Rengut God gunika yikafre mawuli hwehafi yata guniré yikafre yamba hurukéndé. ⁵ Nani wungi rehambame. Godna Hamwinya Kraisna jémbaka naniré wakwendéka nani yikafre mawuli yata Kraiska jémba sarékéta nani wa, “Krais Jisas wambula yae naniré hérae hura yitandé. Hura yindét, nani Godna makambu yikafre sémbut hurukwa du retame. Wu mwi hundi dé.” Wungi wata nani déka haxé. ⁶ Nani Krais Jisasna hundi xéka dé wali natafa mawuli hérae nani re. Reta séfika sarékéhambame. Di nana séfi di séké, o nana séfi sékéhambandi? Yingafwe. Wu yikama joo dé. Néma joo yingafwe. Ané joo dé némafwi joo dé. Nani Krais Jisaska jémba sarékéta déka hundika “Mwi hundi dé” naata wungi nani nawulak du takwaka akwi Godka akwi némafwimbu mawuli mawuli yatame. Wungi yambet, wu némafwi joo dé.

⁷ Hanja Kraisna hundi jémba xékéta guni Gale-siambu rekwa du takwa yikafre mawuli yata

jémba re. Renguka némbuli du nawulak yae guna mawuliré di haraki huru. Haraki hurundaka guni wun mwi hundi yatakataka Moses wandén hambuk hundika guni saréké. ⁸ Wungi yangute God wahambandé. God guniré dé wa, déka nyan Krai Jisaska jémba sarékéngute. God guna mawuliré haraki huruhambandé. Wun yéna yakwa du di guna mawuliré haraki huru. ⁹ Bret takandaka yiska hundi nawulakéka watawuni. Yalefu yis bretmbu takandat, dé bret bari wula némafwi yatandé. Yénataka hundi wun bretmbu takandaka yis maki dé, bari séfélak du takwana mawuli haraki hurutandé.

¹⁰ Wuni gunika yikafre mawuli wuni ya. Guni nani wali, nana Néma Du Krai Jisas wali natafa mawuli hérae rengut, wunde du guna mawuliré haraki yamba hurukéndi. Wuni xékélaki. Guna mawuli wuna mawuli maki tétandé. Téndét guni wuni wali natafa mawuli hératanguni, wawun hundika. Héraata guni Moses wandén hambuk hundika yamba xékékénguni. Wungi xékélakita wuni angi akwi wuni xékélaki. Guna mawuliré haraki hurukwa du haraki saraki sémbut wungi hurundanka God wun du hurundan haraki saraki sémbut diré hasa hwetandé. Wunde du di néma du di, o baka du di? Yingafwe. God wunde du hurundan haraki saraki sémbut diré hasa hwetandé.

¹¹ Wuna nyama bandi, mé xéké. Wuni Krai Jisasna hundi wata wuni ané hundi wahambawuni, “Guni Moses wandén hambuk hundi xéka guna séfi sékétanguni.” Wungi wahambawuni. Hanja yike yata wuni wun hundi wa. Némbuli wun hundi yamba wakéwuni. Wuni séfi sékétaka

Godna makambu yikafre sémbut hurukwa du rendate hundi wambula wawut, di Judana du wuniré haraki yamba hurukéndi. Wuni Krai Jisas nanika mimbu hiyandéka nani Godna makambu yikafre sémbut hurukwa du takwa rendate hundi wawuka di wuna hundika hu hwe. ¹² Guna mawuli haraki hurukwa du deka séfiré haraki huruta deka séfi atéfék sékéndate wuni mawuli ye.

¹³ Guni wuna du takwa, guni mé jémba xéké. God guniré wandéka guni Krai Jisasna hundi bu xékéngu. Xékéta guni Moses wandén hambuk hundika xékéhambanguni. Guni yoombu gindan du takwa maki rehafi yata guni jémba re. angi wakénguni, “Nani mawuli yambeka maki yatame. Yata haraki saraki jooka mawuli yata haraki saraki sémbut hurutame.” Wungi wakénguni. Guni angi watanguni, “Nani wali Krai Jisasna hundi xékékwa du takwaka nani némafwimbu mawuli yatame. Yata nani diré yikafre hurutame.” Wungi wata guni dika némafwimbu mawuli yata diré yikafre huruta jémba retanguni. ¹⁴ Guni wungi yangute Moses hayindén hambuk hundi angi dé wa: Guni guna séfika némafwimbu mawuli yanguka maki, guni nak du takwaka némafwimbu mawuli yatanguni. Yata diré yikafre hurutanguni. Wun natafa hundi dé Moses wandén atéfék hambuk hundiré dé sarékéngwandé. Yata jémba retanguni. ¹⁵ Guni wungi rehafi yata haraki wasa warena-daka maki, guna du takwa wali waru waretá diré haraki huruta, guni atéfék hiyatanguni.

Nani Godna Hamwinyana hundi xékéta jémba retame

¹⁶ Wun hundi wata ané jooka wuni saréké. Mé xéké. Godna Hamwinya guna mawulimbu wulaaye téndét guni Godna Hamwinyana hundi jémba xékéta jémba retanguni. Wungi reta guni yikafre mawuli yata yikafre sémbut male hurutanguni. Guni haraki saraki mawuli yahafi yata haraki saraki sémbut hurukénguni. ¹⁷ Du takwana haraki saraki mawuli wun Godna Hamwinyana mawuli maki yingafwe. Godna Hamwinya du takwana haraki saraki mawuli wali mama du maki bér re. Rembéka Godna Hamwinya nana haraki saraki mawuli wali nana mawulimbu téta hundi yéték wata bér ware. Warembéka guni mawuli yanguka sémbut hurunjoka guni hurufatiké. ¹⁸ Guni Godna Hamwinya mawuli yandéka maki huruta jémba retanguni. Wungi reta Moses wandén hambuk hundika yamba xékékénguni.

¹⁹⁻²¹ Nani du takwana haraki saraki mawulina sémbut nani bu xékélakikwa. Wun sémbut angi dé, di nak du takwa wali haraki saraki sémbut huruta, nak maki nak maki yénataka godka wakwexékéta, foo tuta, nak du takwa wali mama wata, waru wareta, nak du takwaka haraki mawuli xékéta, nak du takwana joo héranjoka sarékéta, rékambambu wata, deka hafu joo héranjoka sarékéta, nak du takwaré haraki hundi wata, natafa mawuli yahafi yata hémémbu hémémbu reta jémba rehafi yata, wangété ya hulingu sataka wangété yata, séfélak hénoo séfélak wangété ya hulingu akwi sata haraki saraki sémbut huruta, wungi maki haraki saraki sémbut nawulak akwi huruta, wungi yata di haraki saraki mawuli yata haraki saraki sémbut huru. Guniré

hanja wawun maki némbuli wuni guniré wambula watawuni. Guni wun haraki saraki sémbut yamba hurukénguni. Wun haraki saraki sémbut hurukwa du takwa God wali yamba rekéndi.

22-23 Godna Hamwinyana hundi xékékwa du takwa yikafre mawuli yata Godna getéfaré yitandi. Godna Hamwinya hura tékwa du takwa di angi yatandi. Di nawulak du takwaka némafwiambu mawuli yata, yikafre mawuli yata Godka mawuli sawuli yata, nawulak du takwa wali jémbe reta, nawulak du takwa diré yandan haraki saraki sémbut diré hasa hwehafi yata, du takwaré yikafre huruta, yikafre sémbut male huruta, wandaka maki yata, nawulak du takwaré nakélak huruta, jémbe sarékéta jémbe reta, wungi yata yikafre sémbut hurutandi. Wun yikafre yatendaka jondu atéfék du takwa dika haraki hundi yamba wakéndi. ²⁴ Wun yikafre sémbut hurukwa du takwa di Krais Jisasna du takwa di re di hanja hurundan haraki saraki mawulika di wundé hu hwenda. Krais Jisas hanja mimbu hiyandéka di hanja sarékéndan haraki mawuli hu hwetaka di mimbu di hateka.

²⁵ Wun Godna Hamwinya dé nanika huli mawuli hwe. Nani hwendén huli mawuli hérae Godna Hamwinya hundi xékéta nani jémbe male reta yikafre sémbut male hurutame. ²⁶ Nani nana ximbu yamba harékékéme. Nani nana du takwana mawuli haraki yamba hurukéme. Nani nak duna jooka yamba mawuli yakéme. Nani atéfék wungi jémbe male reta, nani Godna Hamwinyana hundi xékétame.

6

Nani diré yikafre hutame

¹ Wuna nyama bandi, mé xéké. Guna du takwa nawulak Krai Jisasna hundi xéka haraki saraki sémbut hurundat, guni Godna Hamwinya hura tékwa du takwa diré yikafre huruta dika némafwimbu mawuli yatanguni, di Kraiska wambula yandate. Yata diré yikafre hundi nakélak nakélak watanguni. Diré haraki hundi wakénguni. Wahafi yata guni xékélaki natanguni, guni akwi di hurundan maki haraki saraki sémbut hurunjoka xéta. ² Guni guna du takwaré yikafre hurutanguni. Wungi hurungut wu yikafre dé. Krai Jisas wungi yambete dé wa. ³ Guni guna mawulimbu angi wakénguni, “Nani néma du takwa me. Nawulak du takwa di baka du takwa di. Nani hurundan maki haraki saraki sémbut huruhafi me.” Wungi wata wu yéna guni ye.

⁴⁻⁵ Ané hundi akwi mé xéké. Nawulak du takwa guniré yikafre hurundate haxékénguni. Xak yandét atéfék du takwa nak nak deka mawulimbu hambuk yata yikafre mawuli yata jémba retandi. Reta yikafre jémba yatandi. God wungi dé mawuli ye. Yandénka sarékéta wuni guniré we. Atéfék du takwa nak nak deka jémba yatandi. Yata deka jémbaka nak nak watandi, “Wu yikafre jémba wuni ya, o haraki jémba wuni ya?” Wungi sarékéta di di hafu yandan jémbaka yikafre mawuli yatandi. Yata nak du takwana jémbaka xéta yamba wakéni, “Wuna jémba yikafre dé, ména jémba haraki dé.”

⁶ Du nawulak yae Krai Jisasna hundi guniré wandat guni guna yikafre jondu nawulak dika

mune hwetanguni. Wungi hweta guni diré yikafre hurutanguni.

⁷⁻⁸ Mé xéké. God atéfék jonduka dé xékélaki. Guni Godré yéna yanjoka hurufatikétanguni. Guni ané hundika mé jémba saréké. Du nak déka yawimbu hénoo setaka hukémbu wun hénoo male hératandé. Hérandén maki, du takwa hurundan sémbut male hukémbu hératandi, Godmbu. Haraki saraki sémbut hurukwa du takwa deka haraki saraki mawuli xékéta Godna Hamwinyana hundi xékéhafi yandat, God hurundan haraki saraki sémbut hasa hweta wandét, di hiyatandi. Dé wali yamba rekéndi. Godna Hamwinya hura tékwa du takwa yikafre male huruta déka hundi xékéndat Godna Hamwinya wandét hukémbu di yikafre joo male hératandi. Héraata God wali jémba retandi, wungi re wungi re. ⁹ Wun hundika sarékéta wuni guniré we. Nani yikafre jooka yikafre jémba yanjoka wendé yamba nakéme. Nani wendé nahafi yata yikafre joo yikafre jémba yambet Godna makambu tétembeka nukwa dé yamben yikafre joo naniré hasa hwetandé. ¹⁰ Hukémbu hasa hwetendékaka sarékéta némbuli wuni we. Nani yikafre sémbut yikafre jémba hurutame. Huruta diré yikafre hurutembeka nukwa yandét nani atéfék du takwaré yikafre hurutame. Yata Krai Jisasna hundi xékékwa du takwaka tale sarékéta nani hambuk yata diré yikafre hurutame.

Krais mimbu hiyandénka Pol dé déka ximbu haréké.

¹¹ Ané nyinga mé xé. Némbuli wuni Pol wawuka hundi hayindé duna hayindén nyinga hérae wuni

wuna tambambu ané hundi hayi. Wuni hafu némafwiambu ané hundi hayi.

¹² Nawulak du di Judana néma du renjoka mawuli yata di gunika guna séfi sékéngute di we. Wungi wata di Kraisa nanika mimbu hiyandénka sarékéhambandi. Jisas Kraisa mimbu hiyandénka sarékéta guna séfi sékéngute wahafi yandat, di Judana du diré haraki hurutandi. Haraki hurundamboka di guna séfi sékéngute di gunika hambukmbu we. ¹³ Wun hundi wata deka séfi sékéndé du di Moses hayindén atéfék hambuk hundi jémba xékéhambandi. Séfi sékéna hundi, nawulak hambuk hundi akwi, wun hundi male di xéké. Xékéta di deka ximbu harékénjoka mawuli yata di guniré we, guna séfi sékéngute. Guni wungi yangut di nak du takwaré watandi, “Mé xé. Di nana hundi xékéta di wamben maki yata deka séfi di séké. Nani néma du nani re.” Wungi wata deka ximbu harékénjoka mawuli yata di guniré we, guna séfi sékéngute.

¹⁴ Di deka ximbu harékénjoka mawuli yandakangala maki, wuni yahambawuni. Wuni wuna ximbu harékénjoka hélék wuni ye. Nana Néma Du Jisas Kraisa ximbu harékénjoka wuni mawuli ye. Dé néma du dé. Wuni néma du yingafwe. Dé nanika mimbu hiyandénka wuni déka ximbu harékénjoka wuni mawuli ye. Dé mimbu hiyandéka wuna haraki saraki mawuli dé wali bu hiya. Hiyandéka ané héfambu rekwa joo wunika hambuk hwehambandé. Wun jooka wuni wundé hu hwewu. ¹⁵ Jisas Kraisa mimbu hiyandénka wuni we. Nani nana séfi sékémbet, wu baka joo dé. Nani nana séfi sékéhafi yambet, wu baka joo dé. Natafa male joo dé némafwi joo dé. God nanika huli

mawuli hwendéka nani huli du takwa rembeka, wu némafwi joo dé. ¹⁶ Guni huli mawuli hérae wawuka maki huruta huli du takwa reta Godna makambu Israelna du takwa guni re. Guni déka du takwaka God saréfa natandé. Atéfék getéfambu rekwa déka du takwaka saréfa natandé. Saréfa naata gunika yikafre mawuli hwendét, guni jémba retanguni. Wungi wuni Godré wakwexéké.

¹⁷ Wuni Jisasna jémba yakwa du rewuka Jisasna mama hanja di wuniré xiya. Xiyandaka nak du takwa wuniré xiyandan wasi haakré xéta di xékélaki, Jisasna jémba yawuka. Jisasna jémba yawuka wuniré xiyandaka némbuli hélék wuni ye, nak du wunika wambula xak hwendémboka.

¹⁸ Wuna nyama bandi, gunika wuni nana Néma Du Krai Jisasré wa, dé guna hamwinyaré yikafre hurundéte. Wu mwi hundi dé.

Wuna hundi yak.

Godna Hundi
The New Testament and Jonah in the Hanga Hundi
language of Papua New Guinea
Nupela Testamen na Jona long tokples Hanga Hundi
long Niugini

copyright © 1997 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Hanga Hundi

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2013-02-02

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 4 Mar 2023 from source files dated 22 Nov 2019

1ddf7e66-687a-510b-a2b8-6f29f6c72eaf